

управління прибутком торговельного підприємства такими інструментами є плани, прогнози, інвестиції, інновації, кредити, ціна, заробітна плата, реклама, дивіденди тощо. Поряд зі сукупністю інструментів у межах механізму, потрібно визначити і коло важелів впливу. Важелі мають специфічну дію, оскільки використовуються керівництвом торговельного підприємства з метою стимулювання (позитивного впливу) працівників, покупців, бізнес-партнерів чи навпаки – дестимулювання, що полягає у накладанні певних санкцій. До важелів механізму управління прибутком торговельного підприємства ми віднесли норми преміювання персоналу, норми відрхувань на соціальний розвиток підприємства, норми товарообороту підрозділів, цінові знижки, дисконтні та накопичувальні картки, штрафи тощо.

Висновки. Сучасний механізм управління прибутком торговельного підприємства повинен поряд із застосуванням традиційних методів та інструментів управління враховувати новітні управлінські технології задля успішного досягнення поставлених цілей підприємства та підвищення рівня ефективності його господарської діяльності.

Література

1. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навч. посібн. / С.М. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2003. – 278 с.
2. Инновационный менеджмент в АПК / Р.Н. Минниханов и др. – М. : Изд-во МСХА, 2003. – 432 с.
3. Малицький А.А. Структуризація організаційно-економічного механізму управління підприємством торгівлі в умовах ринку / А.А. Малицький // Торгівля і ринок України : зб. наук. праць. – Донецьк : Вид-во ДонНУЕТ. – 2009. – № 27. – С. 198-205.
4. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства / Н.Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – Суми : Вид-во Української академії банківської справи" НБУ. – 2010. – № 28. – С. 125-132.
5. Садеков А.А. Управление предприятием в условиях кризиса : монография / А.А. Садеков, В.В. Пурик. – Донецк : Изд-во ДонГУЭТ, 2006. – 178 с.
6. Ткаченко Є.Ю. Система управління прибутком підприємства / Є.Ю. Ткаченко // Вісник Сумського національного аграрного університету : наук.-метод. журнал. – 2006. – № 3. – С. 214-220.

Боднарюк В.А. Структура экономического механизма управления прибылью торгового предприятия

Рассмотрены основные научные подходы к определению понятия "механизм управления прибылью торгового предприятия", процесса управления прибылью торгового предприятия. Обоснован авторский подход к управлению прибылью торгового предприятия, целью которого выступает капитализация и повышение стоимости предприятия.

Ключевые слова: прибыль, управление прибылью, подходы к управлению прибылью, стоимость предприятия.

Bodnaryuk V.A. Structure of economic mechanism of profit management of the trade company

It is reviewed the main scientific approaches to the definition of "mechanism of profit management of commercial enterprises," the process of profit management of the trade company. The article shows the author's grounded approach to profit managing of trade organization, which aims to capitalization and increasing the value of enterprise.

Keywords: profit, profit management, approaches to the management of income, the cost of enterprise.

УДК 332.2.021

Доц. О.Д. Гнаткович, канд. екон. наук –
Львівський інститут економіки і туризму

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРЬКОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Розглянуто особливості реалізації земельних відносин у сільськогосподарському підприємстві України. Проаналізовано специфіку землекористування у сільському господарстві та показники його ефективності. Окремо виділено основні принципи використання сільськогосподарських земель у державі.

Ключові слова: сільськогосподарські землі, підприємництво, земельні відносини, ефективність.

Вступ. У процесі здійснення земельної реформи з переходом до значно більшої кількості власників землі необхідно брати до уваги, що має бути забезпечений якісно новий стан використання земель суб'єктами підприємництва у сільському господарстві, а саме: підвищення їх продуктивності, охорони та відтворення родючості ґрунтів. Досягти високих результатів господарювання на землі спроможні ті підприємства, які ефективно використовують наявні матеріально-трудові ресурси, здійснюють розширене відтворення виробничої діяльності та отримують стабільні доходи, тобто це ті господарюючі суб'єкти, діяльності яких притаманні усі ознаки успішного підприємництва. У зв'язку із цим насамперед варто з'ясувати зміст підприємницької діяльності у сільському господарстві та розглянути особливості використання землі як головного засобу виробництва.

Загальні підходи до визначення суті підприємництва опубліковані у працях таких відомих класиків економічної думки як А. Сміт, А. Маршалл, Д. Рікардо, Ж.-Б. Сей, І. Кірцнер, Й. фон Тюнен, Й. Шумпетер, Р. Макконнелл, Р. Кантілон, Стенлі Л. Брю та інші. Серед сучасних дослідників поняття підприємництва необхідно насамперед згадати Л. Алексеєнка, В. Камасва, В. Мочерного, Г. Климка, З. Варналій, О. Квасницького, Т. Черняк, Ю. Ніколенка.

Поряд із загальним розумінням суті підприємництва, потрібно розглянути його специфіку у сільському господарстві. Це питання розглянуто у працях таких вчених-аграріїв як В.І. Благодатний, В.М. Гречаний, І.Б. Жовтанюк, М.Й. Малік, Л.О. Мармоль, В.І. Мацибора, Л.Л. Мельник, П.Т. Саблук, Н.І. Титова, Г.В. Черевко та інші. Водночас, особливості здійснення земельних відносин у сільськогосподарському підприємстві, які визначають специфіку сільськогосподарського виробництва, потребують подальших наукових досліджень в контексті їх поглиблення та деталізації, що актуалізує тематику дослідження.

Мета роботи – обґрунтування теоретичних засад здійснення підприємницької діяльності у сільському господарстві та визначення особливостей здійснення земельних відносин у сільськогосподарському підприємстві.

Результати дослідження. У сільському господарстві підприємницька діяльність (підприємництво) становить систему відносин між суб'єктами господарювання з приводу особливого типу діяльності з задоволення потреб суспільства в продуктах харчування шляхом здійснення новаторської функції, стратегічно зорієнтованої на успіх. Основною ланкою підприємництва є підприємство.

Згідно з Господарським кодексом України, підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності [1]. Воно діє на основі статуту, є юридичною особою, має відокремлене майно, рахунки в установах банків, самостійний баланс, печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом. Вид діяльності того чи іншого підприємства визначає характер використання виробничих ресурсів, головним з яких у сільському господарстві є земля. Роль і значення землі в різних галузях господарства неоднакові. Найбільш активним фактором виробничих і земельних відносин вона виступає саме у сільському господарстві.

Специфікою використання землі у сільськогосподарському підприємстві є те, що вона залучена до виробничого процесу, під час якого до неї прикладають живу і уречевлену працю і внаслідок цього вона головним засобом виробництва. Тобто земля виступає як предмет праці, коли використовується з метою створення необхідних умов для росту рослин, і як знаряддя праці, коли люди використовують її механічні, фізичні і біологічні властивості. Тому під час надання земельних ділянок для сільськогосподарських потреб виникає потреба її економного витрачання і такої організації використання, щоб запобігти мінімальні збитки навколишньому середовищу і землекористувачам. Як засіб виробництва у сільському господарстві, земля має певні особливості, які не залежать від системи суспільних відносин і які не притаманні іншим засобам виробництва. Детальнішу їх характеристику представлено у табл.

Табл. Особливості землі як головного засобу виробництва у сільськогосподарському підприємстві*

Особливості землі	Характеристика
Продукт природи, що в процесі виробничої діяльності людей стає засобом виробництва	Оскільки вона не є продуктом людської праці, то не має її вартості і не може бути заново створена, замінена іншим засобом виробництва, збільшена в розмірах або переміщена в просторі, що накладає свій відбиток на особливості її функціонування в сільському господарстві та визначає на практиці підходи до організації її використання як засобу і предмету праці
Просторовість	Визначає властиве лише землі своєрідне поєднання з робочою силою, зумовлює потребу своєрідного підходу до організації території, землевпорядкування, розміщення виробництва і його спеціалізації
Родючість	Завдяки родючості земля має ту специфічну особливість, через яку її прийнято називати продуктивною силою. У разі правильного використання вона не лише зношується, а навпаки, властивості її поліпшуються, тобто підвищується родючість
Обмеженість території	Свідчить про потребу її раціонального використання, оскільки її розміри не можна збільшити понад певну межу
Абсолютна нерухомість і неможливість переміщення	Сільськогосподарський підприємець повинен пристосовуватися до умов виробництва, зважаючи на те, де розміщені належні йому земельні ділянки, оскільки цей ресурс він не може перенести в інше місце
Вічність	Порівняно з іншими засобами виробництва, земля не зношується, не амортизується, а у разі правильного її використання навпаки – підвищує свою родючість

Неможливість штучного створення	Земля є створеною Богом, даром природи. Людина не може сама її створити, а лише підвищити її родючість, покращити умови її використання
Нездатність продаватися за зразками	На відміну від інших товарів, які за вдалої маркетингової політики продають за зразками, землю, навіть будучи товаром, неможливо презентувати "частково", а лише в комплексі з іншими земельними наділами, умовами розміщення тощо
Незамінність іншими ресурсами	Землю, яка є базою для виробничої діяльності у сільському господарстві, неможливо замінити іншим засобом виробництва, адже вона виступає одночасно і засобом, і предметом праці

Примітка: * Джерело: власні узагальнення

Зважаючи на зазначені властивості землі, а також на функціонування її як природного ресурсу та головного засобу виробництва в сільському господарстві, в сучасних умовах можна виділити такі принципи її використання суб'єктами сільськогосподарського виробництва:

- 1) рівноправність усіх форм земельної власності;
- 2) сплата за придбання землі та її використання (купівля-продаж, земельний податок, орендна плата);
- 3) дотримання вимог використання земель за цільовим призначенням;
- 4) забезпечення недоторканості та охорони права власності на землю і права користування землею з боку держави;
- 5) пріоритет передачі у приватну власність та надання у користування продуктивних земель для потреб сільського господарства;
- 6) недопустимість вилучення для державних і громадських потреб особливо цінних продуктивних земель;
- 7) вирішення в системі раціонального використання земель питань їх природоохоронного, ресурсоощадного та відтворювального характеру з метою створення сприятливого екологічного середовища і поліпшення природних ландшафтів;
- 8) економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель [2].

Загальновідомо, що під час здійснення виробничого процесу необхідно керуватися принципом ефективності використання ресурсів. Не винятком є і земля, тому в економічній науці прийнято визначати *ефективність використання землі* у сільськогосподарському підприємстві за такими показниками:

1. Натуральні, до яких належать: виробництво продукції рослинництва на одиницю площі, молока і м'яса на 100 га сільськогосподарських угідь, свинини на 100 га ріллі, яєць на 100 га зернових. Для точнішого вираження рівня ефективності окремих угідь у тваринництві використовують показник виробництва продукції на 100 га посівів кормових культур.

Натуральні показники придатні лише для господарств, які мають однакові природно-економічні умови та напрями спеціалізації. Під час оцінювання рівня ефективності землі в господарствах різної спеціалізації використовують вартісні показники, які можна порівнювати між собою.

2. Вартісні, до яких належать: вихід валової і товарної продукції, валового і чистого доходу на 100 га сільськогосподарських угідь, які обчислюють за формулою:

$$E_z = \frac{Bn(або Tn, або Bд, або Чд)}{Пс} 100,$$

де: E_z – економічна ефективність використання землі; Bn , Tn , $Bд$, $Чд$ – відповідно валова і товарна продукція, валовий і чистий дохід, грн; $Пс$ – площа сільськогосподарських угідь, га.

Ці показники використовують в основному для порівняння господарств, що мають орієнтовно однакову структуру сільськогосподарських угідь та продуктивність земель. В інших випадках обов'язково повинні враховувати економічну оцінку землі. Отже, використання земель під час провадження господарської діяльності є однією з визначальних рис діяльності підприємств у сільському господарстві. Такі землі можуть використовуватися ними на підставі права власності або ж на підставі права їх оренди.

Найбільш поширеною підставою набуття права власності приватними підприємцями на землі сільськогосподарського призначення є набуття їх у власності на підставі цивільно-правових угод, зокрема, купівлі-продажу. Згідно з частиною 1 статті 130 Земельного кодексу України, покупцями земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва можуть бути громадяни України, які мають сільськогосподарську освіту або досвід роботи у сільському господарстві чи займаються веденням товарного сільськогосподарського виробництва [3].

Цілоком логічно, що таке ведення товарного сільськогосподарського виробництва якраз і має відбуватися шляхом реєстрації громадянина як суб'єкта підприємницької діяльності та ведення відповідної сільськогосподарської виробничої діяльності. Звідси, державна реєстрація та набуття статусу приватного підприємця є однією з передумов набуття права власності на землі сільськогосподарського призначення на підставі цивільно-правових угод.

Висновки. У підсумку треба зазначити, що основними причинами, які гальмують розвиток земельних відносин у сільськогосподарському підприємстві України, є: нестабільна політична ситуація в державі, недосконалість законодавства та відсутність чітких норм, спрямованих на раціональне використання земель у сільськогосподарському підприємстві; незабезпеченість фінансово-кредитної підтримки сільськогосподарських товаровиробників; превалювання інфляційних процесів в економіці; недостатня підготовленість населення (соціально-психологічні стереотипи, традиції та звичаї) щодо впровадження ринку землі у сільському господарстві; неспроможність виходу вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників на міжнародні ринки збуту та низький рівень їх конкурентоспроможності.

Більшість згаданих причин гальмування підприємницької діяльності у сільському господарстві викликані загальноекономічними проблемами. Тому в цьому напрямку не обійтися без виваженої державної підтримки, через що насамперед потрібно вдосконалити механізми державного регулювання аграрного сектора економіки та підтримки розвитку земельних відносин у сільськогосподарському підприємстві загалом.

Література

1. Господарський кодекс України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Гуцуляк Ю.Г. Управління земельними ресурсами в умовах ринкової економіки / Ю.Г. Гуцуляк. – Чернівці : Вид-во "Прут", 2001. – 164 с.
3. Земельний кодекс України (в ред. від 25 жовтня 2001 року) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 3-4.

Гнаткович О.Д. Особенности осуществления земельных отношений в сельскохозяйственном предпринимательстве

Рассмотрены особенности реализации земельных отношений в сельскохозяйственном предпринимательстве Украины. Проанализированы специфика землепользования в сельском хозяйстве и показатели его эффективности. Отдельно выделены основные принципы использования сельскохозяйственных земель в государстве.

Ключевые слова: сельскохозяйственные земли, предпринимательство, земельные отношения, эффективность.

Gnatkovich O.D. Specifics of land relations in agricultural business

The article is devoted to the peculiarities of land relations in the agricultural enterprise of Ukraine. Analysis of specific land use in agriculture and its effectiveness are done. Separately, selected the main principles of agricultural land in the state.

Keywords: agricultural land, business, land relations, efficiency.

УДК 338.45:621:330.[322+142.211](477)

Асист. В.Я. Карковська,

канд. екон. наук; ст. викл. Ю.В. Малиновський, канд. екон. наук;
студ. І.П. Малиновський – НУ "Львівська політехніка"

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проаналізовано ефективність інвестиційного потенціалу машинобудівних підприємств на основі розрахунку рентабельності інвестицій. Наведено алгоритм розрахунку рентабельності інвестицій машинобудівних підприємств. Досліджено спроможність підприємства генерувати прибуток, реінвестувати його, нарощувати обороти.

Ключові слова: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу машинобудівних підприємств, інвестиційний потенціал.

Ефективність інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств насамперед визначається об'єктивним оцінюванням інвестиційного потенціалу. Передумовою оцінювання інвестиційного потенціалу є оцінювання його фінансового стану, проте необхідним є розмежування цих типів оцінювань.

Фінансовий аналіз передбачає розрахунок показників, які характеризують фінансову стійкість машинобудівних підприємств, а також проводиться зіставлення їх з нормативними значеннями. Такі розрахунки проводяться за допомогою економіко-математичних, бухгалтерських, статистичних та інших методів [3, 5, 7]. Розглядаючи інвестиційний потенціал, як наявність ресурсів для інвестування, так і можливість залучення засобів інвесторів, оцінювання інвестиційного потенціалу потрібно спрямовувати на те, щоб:

- визначити кількість інвестиційних ресурсів машинобудівних підприємств, яка може бути залученою в той чи інший проект;
- визначити ефективність використання інвестиційних ресурсів;